

IZVJEŠTAJ O KVALITETI ZA STATISTIČKO ISTRAŽIVANJE
Indeksi cijena outputa uslužnih djelatnosti
za 2020.

Organizacijska jedinica: Služba statistike usluga, Odjel razvoja
statistike usluga i uslužnih cijena

Priredila: Sanda Colić

kolovoz 2022.

0. Osnovne informacije

- Svrha, cilj i predmet istraživanja

Osnovna svrha SPPI istraživanja jest mjerenje dinamike kretanja cijena koje odražavaju uvjete ponude i potražnje na tržištu usluga. Podaci dobiveni tim istraživanjima ponajprije se primjenjuju kao deflatori za pretvorbu vrijednosti outputa usluga u mjere volumena, a služe i za makroekonomske analize. Rezultati istraživanja također mogu biti korisni za usporedbu prosječnih kretanja cijena sa sličnim poslovnim subjektima te za analizu drugih aspekata poslovanja (troškovi, produktivnost, za izradu eskalacijske klauzule u ugovoru itd.). Cilj istraživanja jest pratiti cijene usluga koje su za izabrana poduzeća bitne, bilo u smislu učestalosti izvođenja, bilo s vrijednosnoga gledišta. Jedan od kriterija jest i to da je obavljenu uslugu (u jednakom obliku i obujmu) moguće pružati u duljem razdoblju (danas i ubuduće).

- Izvještajno razdoblje

Tromjesečje

- Pravni akti i drugi sporazumi

Na europskoj razini:

- Uredba Vijeća br. 1165/98/EZ od 19. lipnja 1998. o kratkoročnim poslovnim statistikama
- Uredba Europskog parlamenta i Savjeta (EZ) br. 1158/2005. od 6. srpnja 2005. o izmjenama Uredbe Savjeta br. 1165/98. o kratkoročnim poslovnim statistikama
- Uredba Komisije br. 588/2001/EZ od 26. ožujka 2001. kojom se provodi Uredba Vijeća br. 1165/98 o kratkoročnim poslovnim statistikama
- Metodologija za razvoj indeksa cijena usluga pri pružateljima usluga, Tema: Industrija, trgovina i usluge (ISSN 1725-0099, Europska komisija, OECD, Luxembourg, 2005.)
- Metodologija za razvoj indeksa cijena usluga pri pružateljima usluga, Tema: Industrija, trgovina i usluge (ISSN 1725-0099, Europska komisija, OECD, Luxembourg, 2014.)
- Uredba (EZ) br. 1893/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. prosinca 2006. o uspostavljanju statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti NACE Rev. 2 i izmjenama Uredbe Vijeća (EEZ) br. 3037/90 i nekih uredbi EZ-a o određenim statističkim područjima.

Pravna osnova za provođenje istraživanja na nacionalnoj razini:

- Zakon o službenoj statistici (NN, br. 103/03., 75/09., 59/12. i 12/13. – pročišćeni tekst)
- Godišnji provedbeni plan statističkih aktivnosti.

Kazne za nedavanje ili davanje nepotpunih ili netočnih podataka određene su zakonom, ali se zasad ne primjenjuju u praksi. Metodološku osnovu čine propisi Eurostata i nacionalni propisi.

- Sustav klasifikacija

Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2007. (NKD 2007.)

Klasifikacija proizvoda po djelatnostima Republike Hrvatske, 2015. (KPD 2015.)

- Statistički pojmovi i definicije

SPPI istraživanjima dobivaju se informacije o dvije ključne varijable: cijeni outputa i prometu. Cijena outputa transakcijska je cijena, tj. cijena obavljene usluge koju je poslovni subjekt („proizvođač”, tj. pružatelj usluge) postigao na tržištu. Cijena uključuje primljene poticaje, ali isključuje plaćeni porez, dane popuste i rabate. Cijena za određeno tromjesečje jest prosječna cijena u tom tromjesečju ili cijena prikupljena na određeni dan/tjedan u tromjesečju. Promet jest vrijednost svih roba i usluga prodanih na tržištu u tromjesečju, bez obzira na to jesu li naplaćene ili nisu. Isključuje se porez na dodanu vrijednost. Izvještajne jedinice u prvom tromjesečju tekuće godine daju podatke o ukupnom prometu u prethodnoj godini, o prometu od promatrane djelatnosti u prethodnoj godini te strukturi prometa prethodne godine promatrane djelatnosti po skupinama usluga. Struktura prometa primjenjuje se kao ponder u izračunu indeksa.

- Statistička jedinica

Jedinice promatranja jesu pravne i fizičke osobe koje imaju registriranu glavnu ili sporednu promatranu djelatnost u Statističkome poslovnom registru.

- Statistička populacija

Ciljana statistička populacija jesu aktivne pravne i fizičke osobe koje u Statističkome poslovnom registru kao glavnu ili sporednu djelatnost imaju registriranu djelatnost koja je predmet istraživanja (djelatnosti su navedene u STS regulativi – Dodatak D pod točkom 3.3.). Uz Statistički poslovni registar upotrebljavaju se i drugi izvori za ažuriranje populacije kao što su Statistika transporta (za djelatnosti H51, H53, H521, H5224 i H502 prema NKD-u 2007.), službeni popisi odvjetnika i bilježnika dobiveni od Hrvatske javnobilježničke komore i Hrvatske odvjetničke komore (za djelatnost M691, NKD 2007.) ili popis revizora dobiven od Hrvatske revizorske komore (za djelatnost M692, NKD 2007.). U slučaju NKD-a 2007., djelatnosti J61, nacionalna regulativa određuje populaciju. Djelatnosti koje su predmet istraživanja razvrstane su prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. (NKD 2007.):

H494 Cestovni prijevoz robe i usluge preseljenja

H501 Pomorski i obalni prijevoz putnika + H502 Pomorski i obalni prijevoz robe

H51 Zračni prijevoz

H521 Skladištenje robe

H5224 Prekrcaj tereta

H531 Djelatnosti pružanja univerzalnih poštanskih usluga

J58 Izdavačke djelatnosti

J59 Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa, djelatnosti snimanja zvučnih zapisa i izdavanja glasovnih zapisa

J61 Telekomunikacije

J62 Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima + J63 Informacijske uslužne djelatnosti

M691 Pravne djelatnosti + M692 Računovodstvene, knjigovodstvene i revizijske djelatnosti; porezno savjetovanje

M702 Usluge savjetovanja u vezi s poslovanjem i ostalim upravljanjem

M711 Arhitektonske djelatnosti i inženjerstvo te s njima povezano tehničko savjetovanje

M731 Promidžba (reklama i propaganda) + M732 Istraživanje tržišta i ispitivanje javnoga mnijenja

N78 Djelatnosti zapošljavanja

N79 Putničke agencije, organizatori putovanja (turoperatori) i ostale rezervacijske usluge te djelatnosti povezane s njim

N80 Zaštitne i istražne djelatnosti

N812 Djelatnosti čišćenja

N82 Uredske administrativne i pomoćne djelatnosti te ostale pomoćne poslovne djelatnosti

U ukupnoj populaciji 2020. godine nalazi se oko 45 000 jedinica. U uzorku je oko 1300 jedinica.

1. Relevantnost

1.1. Korisnici podataka

Korisnici rezultata SPPI istraživanja mogu biti:

Javni sektor: Vlada, Hrvatska narodna banka, Hrvatska gospodarska komora i njezine udruge, ostale vladine institucije i organizacije

Poslovni sektor: pravne osobe (poduzeća i obrtnici), neprofitne organizacije

Znanstveni, istraživački i obrazovni sektor: istraživačke institucije, sveučilišta i ostale obrazovne institucije

Mediji

Međunarodni korisnici: generalne direkcije za politike Europske komisije, ostale međunarodne organizacije

Interni korisnici: Nacionalni računi, Strukturne poslovne statistike, Statistika usluga, Statistike cijena

1.1.1. Potrebe korisnika

Ovi indeksi mjere promjene cijena usluga u djelatnostima koje su predmet istraživanja. Državni zavod za statistiku primjenjuje ih kao deflatore za mjerenje obujma tih djelatnosti u Republici Hrvatskoj i za određivanje doprinosa tih usluga u BDP-u Republike Hrvatske. Ti se indeksi mogu primjenjivati za usporedbu kretanja cijena pojedinih sličnih poduzeća i analizirati drugi aspekti uspješnosti poslovanja (troškovi, produktivnost, izrada eskalacijske klauzule u ugovorima).

1.1.2. Zadovoljstvo korisnika

Nije raspoloživo.

1.2. Potpunost

Prema propisu za kratkoročne statistike koji je trenutačno na snazi, dvije djelatnosti još nisu obuhvaćene ovim istraživanjima (H532 Ostale poštanske i kurirske djelatnosti i M712 Tehničko testiranje i analize). SPPI istraživanja za neke uslužne djelatnosti još su u eksperimentalnoj fazi i nisu spremna za objavljivanje. Svi ostali podaci SPPI istraživanja redovito se objavljuju i dostavljaju u Eurostat.

1.2.1. Stopa potpunosti podataka

94%

2. Točnost i pouzdanost

2.1. Uzoračka pogreška

Uzoračku pogrešku moguće je izračunati za istraživanja u djelatnostima koje se biraju metodom slučajnog uzorka. SPPI istraživanja koja se temelje na metodi slučajnog uzorka obuhvaćaju sljedeće djelatnosti: H494, M691, M692, M702, M711 i M731. No, budući da se ti uzorci biraju jednostavnom metodom u obliku Excelove radne knjige, trenutačno nije moguće izračunati uzoračku pogrešku. Ostale djelatnosti imaju ograničeni uzorak ili puni obuhvat.

2.1.1. Pokazatelji uzoračke pogreške

Pokazatelj se ne izračunava.

2.2. Neuzoračka pogreška

Neuzoračke pogreške mogu se pojaviti zbog mnogo razloga kao što su nepravilnosti okvira, pogrešno razvrstavanje jedinica u uzorku, nepravilnosti u odabiru jedinica u uzorak, pogreške u prikupljanju podataka koje proizlaze iz nerazumijevanja, pristranosti, zanemarivanja ili neiskrenosti istraživača ili izvještajne jedinice, pogreške u obradi podataka itd.

2.2.1. Pogreška obuhvata

Uzorak se bira iz populacije dobivene iz Statističkoga poslovnog registra, a za neke djelatnosti nadopunjuje se i iz alternativnih izvora. Pogreška obuhvata može se pojaviti ako su se u uzorku našle jedinice koje svojom djelatnošću ne pripadaju istraživanju ili su prestale s poslovanjem, a taj podatak nije zabilježen u SPR-u ili drugom izvoru. Svaka takva informacija koja se naknadno dobije od izvještajnih jedinica u tijeku istraživanja prosljeđuje se Službi statističkog poslovnog registra Državnog zavoda za statistiku. Pogreška nadobuhvata definira se kao omjer broja jedinica koje ne pripadaju ciljanoj populaciji i broja svih jedinica uključenih u istraživanje. Jedinice za koje se smatra da ne pripadaju ciljanoj populaciji jesu neaktivne jedinice, jedinice koje se ne bave djelatnošću koja je predmet istraživanja, u mirovanju su ili stečaju ili zbog nekoga drugog razloga zbog kojeg jedinice ne mogu biti uključene u istraživanje. Kako bismo znali koje je stanje jedinice, primjenjujemo kodifikaciju, tj. statuse. Statusi: 0 – posluje, odbio dostaviti izvještaj, 1 – posluje, dostavio izvještaj, 2 – ne posluje, prestao s radom, 3 – ne obavlja nijednu uslužnu djelatnost, 4 – u mirovanju, 5 – u stečaju, likvidaciji, 6 – neisporučeni obrazac, 7 – ne obavlja registriranu, nego neku drugu uslužnu djelatnost, 8 – proračunski korisnici, 9 – organizacijske promjene (spajanja, razdvajanja i sl.).

2.2.2. Stopa nadobuhvata

Stopa nadobuhvata je 22%.

2.2.3. Pogreška mjerenja

Kako bi se uočile pogreške unesenih podataka, u aplikaciju su ugrađene LRK kontrole. Te kontrole prikazuju one podatke koji ih ne zadovoljavaju, a odnose se:

- na premali iskazani promet u odnosu na veličinu izvještajne jedinice
- na veliku razliku prometa iskazanoga na obrascu u odnosu na onaj dobiven iz administrativnog izvora
- na mogućnost da je iskazana cijena izvan prihvatljivog raspona – velike razlike u cijeni u odnosu na prethodno razdoblje itd. Pozornost se usmjeruje i na provjeru promjena cijena. Ako izvještajna jedinica unese cijenu koja se razlikuje od cijene iz prethodnog tromjesečja, tada mora odabrati jedan od ponuđenih razloga promjene cijene. Razlozi promjene cijene i nedostatka cijena mogu biti: novi cjenik, potražnja premašuje ponudu, ponuda premašuje potražnju, popust, prekid popusta, promjena u troškovima utjecala je na cijenu, drugi razlozi promjene cijene, usluga se privremeno ne obavlja, usluga se više ne nudi, nova/nadomjesna usluga, tečajne razlike. Ako izvještajna jedinica navede razlog "drugi razlozi promjene cijene", potrebno je utvrditi je li doista došlo do promjene cijene ili je bila riječ samo o promjeni kvalitete.

2.2.4. Pogreška neodgovora

Stopa neodgovora jedinica računa se kao omjer broja jedinica koje nisu odgovorile i ukupnog broja valjanih jedinica (neutežena stopa). Promet od djelatnosti primjenjuje se pri izračunu utežene stope neodgovora jedinica, a u nekim slučajevima primjenjuje se i vrijednost koja opisuje važnost izvještajne jedinice kao što je broj zaposlenih.

Stopa neodgovora na određenu varijablu. Taj pokazatelj nije primjenjiv za SPPI zato što su izvještajne jedinice prisiljene dati obje ključne varijable: promet od djelatnosti za prethodnu godinu (prikuplja se jedanput na godinu) i cijene odabranih usluga (prikupljaju se svaka tri mjeseca); u suprotnome jedinica zbog tehničkih postavki ne može uspješno poslati elektronički obrazac. Nedostatak cijene ne mora se pojaviti zbog neodgovora, nego zato što je izvještajna jedinica prestala obavljati uslugu (privremeno ili trajno) i u toj situaciji izvještajna jedinica odabire odgovarajući razlog nedostatka cijene.

2.2.5. Stopa neodgovora jedinice

Neutežena stopa neodgovora:

Područje obuhvata	Vrijednost obuhvata	Napomena	1. tromj.	2. tromj.	3. tromj.	4. tromj.	Prosječno
Hrvatska	Hrvatska		10,2	10,2	10,2	10,2	10,2

2.2.6. Stopa neodgovora na određenu varijablu

Pokazatelj nije primjenjiv.

2.2.7. Pogreška obrade

Prikupljeni podaci prolaze kroz niz procesa prije nego što se izračunaju krajnji rezultati: kodiranje, povezivanje, uređivanje, utežavanje itd. Većina toga obavlja se automatski unutar aplikacije. Trenutačno nije moguće izračunati pogreške obrade jer unutar aplikacije ne postoje ti izračuni.

2.2.8. Stopa imputacije

Pokazatelj se ne izračunava.

2.2.9. Pogreška izbora modela

Cijeli proces izračuna procjena definiran je i ugrađen u aplikaciju. Proces jednom ugrađen u aplikaciju ne mijenja se osim u slučajevima kada je u izradi procesa došlo do propusta pa je potrebna revizija i dorada.

2.3. Revizija podataka

2.3.1. Politika revizije podataka

Korisnici statističkih podataka obavještavaju se o revizijama (preliminarni podaci, konačni podaci), ako ih ima, na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku.

2.3.2. Praksa revizije podataka

U istraživanju se ne objavljuju privremeni podaci i zato nema revizija podataka.

2.3.3. Prosječna veličina revizije podataka

Pokazatelj nije primjenjiv.

2.4. Desezoniranje

Desezoniranje za SPPI nije predviđeno prema regulativama kratkoročnih poslovnih statistika i stoga se ne primjenjuje na ova istraživanja.

3. Pravodobnost i poštovanje rokova objavljivanja

3.1. Pravodobnost

Rezultati se objavljuju u roku od 90 dana nakon referentnog razdoblja. Indeksi se redovito računaju i šalju u Eurostat svaka tri mjeseca.

3.1.1. Pravodobnost prvih rezultata

Pokazatelj nije primjenjiv.

3.1.2. Pravodobnost konačnih rezultata

Pravodobnost konačnih rezultata je T + 90.

3.2. Poštovanje rokova objavljivanja

Nema vremenskog odmaka između datuma kada se podaci šalju u Eurostat i vremena kada bi trebali biti dostavljeni, tj. podaci se šalju u zadanim rokovima.

3.2.1. Poštovanje rokova objavljivanja – dostava i objavljivanje

Vremenska određenost je 0.

4. Pristupačnost i jasnoća

Raspoloživi setovi SPPI indeksa s metodološkim objašnjenjima objavljuju se na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku (www.dzs.hr) u dijelu STS baza. Način diseminacije objavljen je u Kalendaru objavljivanja statističkih podataka i Programu publiciranja Državnog zavoda za statistiku.

4.1. Priopćenja

Podaci se redovito objavljuju na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku u dijelu STS baza.

4.2. Mrežna baza podataka

Nije primjenjivo.

4.3. Pristup mikropodacima

Uvjeti prema kojima određeni korisnici mogu imati pristup mikropodacima propisani su Pravilnikom o uvjetima i načinu korištenja povjerljivih statističkih podataka za znanstvene svrhe.

4.4. Dokumentacija o metodologiji

Metodologija SPPI istraživanja ponajprije se temelji na dokumentu Eurostat-OECD Methodological Guide for Developing Producer Price Indices for Services (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-04-14-661>). Postoje i interni metodološki dokumenti u kojima je detaljno opisan postupak provođenja istraživanja, kontrole, procesiranje i izračuni.

5. Usklađenost i usporedivost

5.1. Koeficijent asimetričnosti u zrcalnim statistikama

Nije primjenjivo.

5.2. Vremenska usporedivost

Raspoloživi SPPI indeksi usporedivi su dio od 2006., a dio od 2010.

5.2.1. Duljina usporedivih vremenskih serija

Područje obuhvata	Vrijednost obuhvata	Napomena	1. tromj.	2. tromj.	3. tromj.	4. tromj.
Hrvatska	Hrvatska		42	43	44	45

5.2.2. Razlozi za prekid u vremenskoj seriji

Nema prekida u vremenskim serijama.

5.3. Usklađenost kratkoročnih i godišnjih statistika

Pokazatelj nije primjenjiv.

5.4. Usklađenost s podacima nacionalnih računa

Pokazatelj se ne izračunava.

5.5. Usklađenost s podacima iz administrativnih izvora

Pokazatelj nije primjenjiv.

6. Trošak i opterećenje

6.1. Trošak

Trošak se prikazuje u radnim satima zaposlenika Državnog zavoda za statistiku provedenima na provođenju SPPI istraživanja i iznosi otprilike 2500 sati na godinu. To uključuje rad osmero zaposlenika na 21 istraživanju.

6.2. Opterećenje

Opterećenje izvještajnih jedinica moguće je pratiti samo za istraživanja koja se prikupljaju preko mrežnog sučelja. Izvještajne jedinice daju informaciju o vremenu koje su provele na ispunjavanju elektroničkog obrasca, i to samo u prvom tromjesečju. Najčešće vrijeme utrošeno na ispunjavanju SPPI obrazaca jest 30 minuta.